

A KÜLFÖLDI KÖNYVTÁRI SZAKSAJTÓ FELTÁRÁSA A SZOCIALISTA ORSZÁGOKBAN Előzetes egy felmérésből

KLINGNER, Helga: Raskrytie soderžaniâ bibliotečnyh žurnalov v bibliografičeskih i referativnyh izdaniâh socialističeskich stran. c. írása alapján (Bibliotekovedenie i bibliografiâ za rubežom. 86. no. 1982. 78–94. p.) HEGYKÖZI ILONA ismertetése.

A moszkvai Össz-szövetségi Állami Idegen Nyelvű Irodalmi Könyvtár (VGBIL) és a berlini Központi Könyvtárügyi Intézet (ZIB) 1980-tól 1983-ig közös kutatást folytat a könyvtárügyi elméleti és gyakorlati folyóiratok feltárásáról és használatáról.

A kutatók a legjelentősebb (ún. „mag”) folyóiratok kiválasztása céljából öt, szocialista országban kiadott referáló lap, ill. bibliográfia (a továbbiakban ezeket referáló lapnak nevezzük) 1977-es évfolyamát elemezték. Ezek a következők voltak:

- Bibliotekovedenie i bibliografovedenie. Inostranna â literatura. Bibliografičeskaâ informaciâ (BB)* – Szovjetúnió;
- Informationsdienst Bibliothekswesen (IB) – NDK;
- Buletin de informare in bibliologie (BIB) – Románia;
- Könyvtári és dokumentációs szakirodalom. Referáló lap (KDSz) – Magyarország;
- Bibliografia analityczna bibliotekoznawstwa i informacji naukowej (BABIN)** – Lengyelország. (ld. az 1. sz. táblázatot)

A KDSz, a BABIN és a BB csak a külföldi szakirodalmat regisztrálja, az IB és a BIB a hazait is (ezt azonban a kutatásban figyelmen kívül hagyták). Valamennyi lapban a folyóiratcikkek referátumai vannak túlsúlyban (48–94%). Az öt lap összesen 233 folyóiratot tárt fel; ezek közül 149 származott tőkés, 73 szocialista országból és 11 volt nemzetközi kiadvány. A folyóiratok több mint felét csak egy referáló lap dolgozta fel; a kölcsönösen feldolgozott folyóiratok többnyire a nemzetköziek, ill. a vezető folyóiratok közül kerülnek ki. Az IB és a KDSz között 70, a BB és az IB között 69, a BABIN és a KDSz között 44, a BIB és a BB között 35 folyóirat feldolgozásában volt átfedés. Az eltérés főként a szelekció mértékében és az informatikai és határterületi folyóiratok feltárásában van (ld. a 2. sz. táblázatot)

*címe 1980-tól: Bibliotekovedenie i bibliografovedenie za rubežom.

**a Przegląd Biblioteczny c. folyóirat mellékleteként jelenik meg.

A kiadványokról dióhéjban (1977-es évfolyamuk alapján): 1. táblázat

Cím	BB	IB	BIB	KDSz	BABIN
Kiadó	VGBIL és Gosz. b-ka im. V.I. Lenina. Informkultura, Moszkva	Deutsche Bücherei, Leipzig és ZIB, Berlin	Biblioteca Centrală de Stat, București	OSZK–KMK, Budapest	Biblioteka Narodowa. Instytut Bibliograficzny, Warszawa
Periodicitás	havi	kétheti	havi	negyedévi	negyedévi
Az indulás éve	1975	1971	1960	1970***	1955
A referátumok száma (évi)	2254	1983	1899	956	643
A feltárt folyóiratok száma	125	141	42	115	49
A tárgyi feltárás módja	BBK	ETO	ETO	saját tézaurusz	saját osztályozási rendszer
A feltárás mélysége	bibl. leírás	rövid referátum*	ref. (10–15 sor)	ref. vagy csak bibl. leírás**	rövid ref.
Mutató(k)	szerzői	szerzői+évente tárgyi	szerzői	szerzői, tárgyi és földrajzi	évente szerzői és tárgyi

A BB és a BIB tehát főként a könyvtár- és tájékoztatásüggyel, az egyes könyvtár-típusok elméletével és gyakorlatával foglalkozó írásokra, a KDSz, az IB és a BABIN pedig az egyes könyvtártípusokkal kapcsolatos kérdésekre összpontosít. Az informatika tárgykörével leginkább a KDSz és a BABIN foglalkozik.

A BB 29 ország 125, az IB 24 ország 141, a BIB 15 ország 42, a BABIN 12 ország 49 folyóiratát tárta fel. A szocialista országokból származott a folyóiratok 21–40%-a (az IB, a BIB és a KDSz 7, a BABIN 3 szocialista ország folyóiratait tárta fel); a kapitalista országokból 52–72%-a (itt az USA, Nagy-Britannia és az NSZK dominál).

Vizsgálták a feltárás intenzitását is: a referátumok számát elosztották a feltárt folyóiratok számával. A kapott értékek: BIB–40, BB–13, IB–11,6, KDSz–7,8, BABIN–6,3. (A BIB esetében a magas érték abból adódik, hogy igen kevés folyóiratot kis szelekcióval dolgoz fel.)

A legrövidebb idő alatt a BIB és az IB, a leghosszabb idő alatt a BABIN adja közre referátumait – 4–12 hónappal, ill. 2 évvel a cikk megjelenése után.

Az elemzés során összeállt az alapvető folyóiratok jegyzéke. A listára azok kerültek fel, amelyeknek az öt közül legalább 2 referáló lap összesen legalább 20 cikkét regisztrálta. A jegyzék adatokat tartalmaz arról, hogy a folyóiratot az 5 közül hány referáló lap dolgozta fel a tárgyévben, összesen hány cikkét tárták fel. Ebből kiszámították a feltárás intenzitását is. (Ld. a függelékét!) A szocialista országok folyóiratainak jegyzéke 21 címet tartalmaz, ezeknek átlag 114 cikkét referálták. A Szovjetunió 6, Csehszlovákia és Lengyelország 4–4, az NDK 3, Magyarország 2, Bulgária és Jugoszlávia 1–1 folyóirattal

*monográfiákat egyáltalán nem regisztrál

**referátum csak a magyar könyvtárügyet legjobban érdeklő cikkekről készül

***a lap indulási éve valójában 1969; korábban pedig Könyvtári Figyelő Szemle címen jelent meg

A feltárt folyóiratok

2. táblázat

tematikája	száma					
	összesen	BB	IB	BIB	KDSz	BABIN
a könyvtárügy elmélete és gyakorlata	92	76	66	33	56	22
könyvtártípusok	48	19	24	7	28	15
a tájékoztatás elmélete és gyakorlata	24	11	12	2	23	8
határterületek (bibliográfia, könyvkereskedelem, könyvkiadás, művelődésügy)	28	4	23	–	1	–
egyéb	13	–	13	–	–	–

képviselteti magát. 200-nál több referátumot közöltek a Čítatel c. csehszlovák, a Bibliotekar' c. szovjet, a Der Bibliothekar c. NDK-beli lapból és a magyar Könyvtárosból. A tőkés és nemzetközi folyóiratok jegyzéke 43 tételes, a folyóiratokból átlag 58 cikket referáltak. Az USA és Nagy-Britannia 8–8, az NSZK 6, Franciaország 4, Hollandia 2, Ausztrália, Finnország, India, Kanada, Ausztria, Svédország és Nyugat-Berlin 1–1 folyóirattal került a listára. Vezető helyet foglal el (átlagosan több mint 80 cikkel) többek között a Library Trends (USA), a Special Libraries (USA), a Buch und Bibliothek (NSZK), az IFLA Journal (nemzetközi), a Scandinavian Public Library Quarterly (skandináv országok).

Megállapították, hogy az alapvető folyóiratok cikkei teszik ki a referáló lapok tételeinek átlag 79%-át, tehát a vizsgált öt referáló lap megfelelően feltárja a világ szakirodalmának legjavát.

A folyóiratjegyzéket ezután összevetették az Unesco 1975-ös felmérésének adataival. Akkor a LISA (Nagy-Britannia), a Referativnyj Zurnal. Informatika (Szovjetunió), az Information Science Abstracts (USA) és még 4 egyéb, nagy referáló lap 1973-as évfolyamát vizsgálták és 49 tételes listát állítottak össze az alapvető informatikai folyóiratokról. 27 tétel bizonyult azonosnak – 19 tőkés, ill. nemzetközi és 8 szocialista országbeli folyóirat. A fennmaradó 22 folyóirat közül 17 volt tisztán informatikai, 4 műszaki és csak 1 könyvtári tárgyú.

A kutatási eredményeket összevetették még a Library and Information Science Abstracts 1977-es évfolyamával is. (A LISA a brit Library Association lapja, 1950 óta jelenik meg, 1968-ig tisztán könyvtári, 1969-től informatikai anyagot is tartalmaz. Hat számában* évente összesen kb. 4000 tételt ad közre. A LISA-t tartják számon a legmegbízhatóbb forrásként.) A LISA összesen 281 folyóiratot dolgozott fel, ebből 226 volt

*1982. elejétől havonta jelenik meg.

könyvtári tárgyú. Tételeinek 54,4%-a esik egybe az öt szocialista referáló lap közleményeivel; az általa feltárt folyóiratok közül 20 szocialista és 41 tőkés országbeli, ill. nemzetközi folyóiratot tartalmaz a VGBIL és a ZIB által összeállított lista.

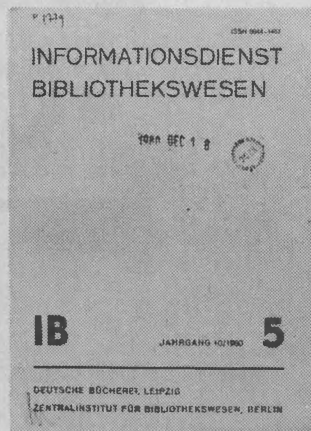
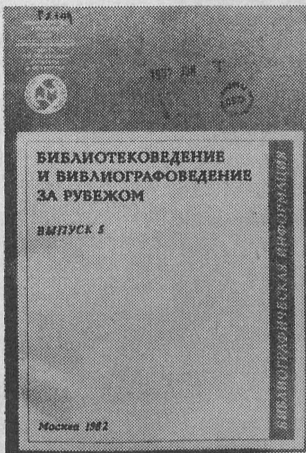
A cikk végül rövid jellemzést ad a vizsgált referáló lapokról.

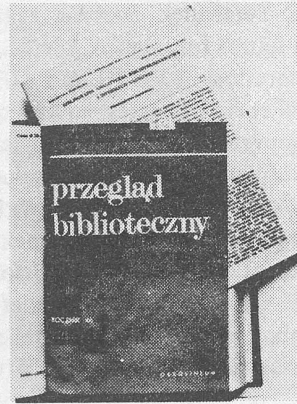
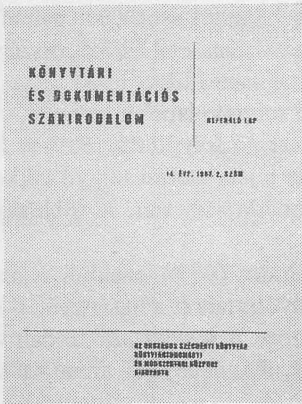
A *BB* az alapvető folyóiratok listáján szereplő folyóiratok 92%-át feltárta és a cikkek 65%-át ezekből merítette. Informatikai és tájékoztatási tárgyú cikkeket csak akkor regisztrál, ha azoknak közvetlen könyvtári vonatkozása van. A többiekénél nagyobb figyelmet szentel a fejlődő országok lapjainak.

Az *IB* tárja fel a legtöbb alapvető folyóiratot (95%), ezekből választja ki a referálandó cikkek 77%-át. A német nyelvterület folyóiratait és a határterületi lapokat a többiekénél részletesebben dolgozza fel. Legteljesebben a szovjet szakirodalmat referálja. Intenzitása viszonylag alacsony (45 lapból csak 3, néhányból annál is kevesebb cikket vett fel).

A *BIB* igen kisszámú, mindössze 42 folyóirat cikkeit regisztrálja és referálja (ezek közül 36 szerepel a listán), de meglehetősen intenzíven. Az informatikai és határterületi folyóiratokat nem tárja fel. Nagy súllyal szerepelnek benne a szocialista országokból származó cikkek. A *Citadel* 58, a *Bibliotekar* 132, a *Könyvtáros* 123 cikkel képviselteti magát. Ez a már–már túlzott intenzitás nehezíti az érdemi írásokról való tájékozódást.

A *KDSz* erősen szelektál: kb. ugyanannyi folyóiratról válogat, mint az *IB* és a *BB*, de csak fele annyi referátumot közöl. A listán szereplő alapvető folyóiratok 95%-át dolgozza, ezekből meríti a referált cikkek 74%-át. Azonos súllyal szerepelnek benne a könyvtárüggyel, a tájékoztatás elméletével és gyakorlatával kapcsolatos kérdések, de nagy teret szentel a könyvtárügynek az egyes könyvtártípusok sajátos problémáinak és az informatikának is. A legtöbb cikket a *Library Trends*-ből (61) és a *Buch und Bibliothek*-ből (41) közölte.

A *BABIN* a tárgyévben 49 folyóiratból mindössze 643 cikket tartott érdekesnek a közlésre, ezért elég nehéz összevetni a másik négy referáló lappal. Az alapvető folyóiratok közül 41 szerepel benne, a cikkek 83%-a ezekből került ki. Könyvtári és informatikai tárgyú cikkeket egyaránt felvett. Különös hangsúllyal szerepel benne a *Sovetskoe bibliotekovedenie* – 19, az *International Library Review* (Nagy-Britannia) – 17 és a *Library Resources and Technical Services* (USA) – 15 cikkkel.

A szerző végül felveti, hogy a felmérés teljes anyagának birtokában érdemes lenne majd végiggondolni, vajon kifizetődő-e minden országban külön-külön referáló lapot szerkeszteni, nem lehetne-e a szocialista országok együttműködését e területre is kiterjeszteni.

FÜGGELÉK

Az alapvető könyvtári folyóiratok jegyzéke

Cím és megjelenési hely	A folyóiratot feltáró referáló lapok száma	A feltárt cikkek száma (összesen).	A feltárás intenzitása
<i>1. szocialista országok</i>			
1. Čítatel, Martin	4	260	65,0
2. Bibliotekar', Moskva	4	246	61,5
3. Könyvtáros, Budapest	3	231	77,0
4. Der Bibliothekar, Leipzig	4	213	53,2
5. Čtenář, Praha	4	180	45,0
6. Bibliotekar, Sofiâ	4	167	41,7
7. Sovetskoe bibliotekovedenie, Moskva	4	147	36,7
8. Zentralblatt für Bibliothekswesen, Leipzig	4	112	28,0
9. Bibliotekovedenie i bibliografiâ za rubežom, Moskva	4	104	26,0
10. Naučnye i tehničeskie biblioteki SSSR, Moskva	3	89	29,6
11. Naučno - tehničeskaâ informaciâ, Moskva	3	88	29,3
12. Bibliotekarz, Warszawa	3	85	28,3
13. Sovetskaâ bibliografiâ, Moskva	4	84	21,0
14. Przegląd biblioteczny, Warszawa	4	84	21,0
15. Technická knihovna, Praha	4	76	19,0
16. Könyvtári Figyelő, Budapest	3	60	20,0
17. Aktualne problemy informacii i dokumentacii, Warszawa	3	43	14,3
18. Poradnik bibliotekarza, Warszawa	3	40	13,3
19. Informatik, Berlin	3	38	12,6
20. Bibliotekar, Beograd	3	28	9,3
21. Knižnice a vedecké informácie, Martin	4	26	6,5
<i>2. tőkés országok és nemzetközi szervezetek</i>			
1. Library Trends, Urbana	5	175	35,0
2. Special Libraries, New York	5	143	28,6
3. Buch und Bibliothek, München	4	129	32,2
4. Žurnal Űnesco po informatike, bibliotečnomu delu i arhivovedeniû, Paris	5	114	22,8
5. Library Journal, New York	4	113	28,2
6. Bulletin des Bibliothèques de France, Paris	5	94	18,8
7. IFLA Journal München-Pullach	5	94	18,8
8. Library Association Record, London	4	90	22,5
9. Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, Frankfurt a.M.	5	83	16,6

Cím és megjelenési hely	A folyóiratot feltáró referáló lapok száma	A feltárt cikkek száma (összesen)	A feltárás intenzitása
10. Scandinavian Public Library Quarterly, Köbenhavn	4	82	20,3
11. Biblos, Wien	5	79	19,7
12. ASLIB Proceedings, London	4	78	15,6
13. Australian Library Journal, Sidney	4	76	19,0
14. American Libraries, Chicago	3	64	21,3
15. DFW Dokumentation Information, Hannover	4	63	15,7
16. Bibliotheek en samenleving, Den Haag	3	61	20,3
17. College and Research Libraries, Chicago	4	61	15,2
18. International Forum on Information and Documentation, Den Haag	3	55	18,3
19. ABF Bulletin d'informations, Paris	4	53	13,2
20. Canadian Library Journal, Ottawa	4	51	12,7
21. Bibliotheksbladet, Lund	3	50	16,6
22. Nachrichten für Dokumentation, München	4	49	12,2
23. Journal of Librarianship, London	5	48	9,6
24. Library Quarterly, Chicago	5	45	9,0
25. New Library World, London	4	42	10,5
26. Bibliographie de la France, Paris	3	41	13,6
27. International Library Review, London-New York	4	40	10,0
28. Information Processing and Management, Oxford-New York	4	39	9,7
29. Kirjastolehti, Helsinki	3	38	12,6
30. Journal of Documentation, London	3	38	12,6
31. Journal of Library Automation, Chicago	4	37	9,2
32. New Zealand Libraries, Wellington	4	34	8,5
33. Libri, Köbenhavn	4	28	7,0
34. Médiathèques Publiques, Paris	4	28	7,0
35. Bibliotheksforum, München	4	27	6,7
36. Library Resources and Technical Services, Chicago	3	25	8,3
37. Journal of Education for Librarianship	3	25	8,3
38. Open, Rotterdam	3	25	8,3
39. International Classification, München-Pullach	3	23	7,6
40. Indian Librarian, Iullunder City	3	23	7,6
41. Mitteilungsblatt, Verband der Bibliotheken des Landes Nordrhein-Westfalen, Bochum	3	21	7,0
42. Bibliotheksdienst, Berlin (West)	3	21	7,0
43. Annals of Library Science and Documentation, New Delhi	4	20	5,0